

ایپک: داستان اختاپوس
صهیونیستی در
ایالات متحده آمریکا

ياسر زغيب، ليساك؛ قصة الاخطبوط الصهيوني
في الولايات المتحدة الامريكية، بيروت: دارالندي،
١٩٩٨، ص ٣٣١.

یهودیان آمریکا که حدود ۲ درصد جامعه آن
کشور را تشکیل می‌دهند، بازی سیاسی
داخلی را هدایت می‌کنند. آنها بر سیاست
خارجی آمریکا در مسایل مربوط به اسرائیل
و خاورمیانه تسلط کامل دارند.
سیاستمداران آمریکایی برای ارتقای شغلی
ونامزدی برای احراز پستهای دولتی و
مجلس سنا و نمایندگی مجلس به مستولان
ایپیک رجوع می‌کنند.

این کتاب، متشکل از یک مقدمه، چهار فصل و چند ضمیمه است. نویسنده در مقدمه کتاب می‌گوید که یهودیان آمریکا به خاطر طبیعت نظام سیاسی و اقتصادی و دینی حاکم بر جامعه آمریکایی، زمینه مناسبی برای ایجاد نقش سیاسی بزرگ به دست آورده اند. بنابراین، در چهار چوب قوانین آمریکا اقدام به تشکیل لابی یهودی کردند و در جامعه و نهادهای رسمی و غیر رسمی آمریکا نفوذ نموده و تبدیل به یک گروه فشاری شدند که می‌توانند در سیاست آمریکا نسبت به یهودیان اسرائیل در صورت لزوم تغییراتی به وجود آورند. در این میان، «ایپک»، ستون فقرات لابی صهیونیستی در آمریکا است. بر کسی، یوشیده نیست که

مهدی قویدل دوستگوهی
دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین الملل
دانشگاه شهید بهشتی

این کتاب، بازگوکننده حقایق و شواهد
داستان نفوذ یهود و صهیونیسم در
ایالات متحده آمریکا است. این کار از طریق
بررسی «کمیته امور عمومی
آمریکایی-اسراییلی» موسوم به ایپک^۱
صورت می‌گیرد. ما قصد داریم از این طریق،
لابی صهیونیستی و شیوه کار آن را بشناسیم
و میزان نفوذ و کنترل آن بر مراکز حساس
سیاسی، اقتصادی و اطلاعاتی دستگاههای
دولتی آمریکا را بدانیم. تجربه یهود در آمریکا
یکی از مهمترین تجارب سیاسی و
یادگاری از عجیبترین آن در جهان است.

۱. عامل دین

آمریکا در استراتژی خود در خاورمیانه متعهد به حمایت از اسرائیل و تضمین برتری نظامی و کیفی آن بر کشورهای منطقه است. عواملی که به لابی یهودی کمک کرد تابا توجه به تعداد اندک در جامعه آمریکا به قدرت برسند عبارتند از:

۲. عامل طبیعت سیستم آزاد در

ایالات متحده آمریکا

در فضای سیستم آزاد لیبرال

دموکراسی، نظام موجود در آمریکا شاهد آزادیهای فکری، سیاسی، مذهبی، اجتماعی و اقتصادی است. نظام لیبرال دموکراسی آمریکا، زمینه را برای آزادی عمل یهودیان فراهم ساخت. با توجه به ارتباط مذهبی و روحی بین پرووتستانها و یهودیت، یهودیان توانستند با استفاده از نفوذ پرووتستانها، در نهادهای دولتی و غیردولتی رخنه کنند.

۳. تلاقی منافع آمریکا و یهودیان در

قبال فلسطین

آمریکا تشکیل کشور یهودی در فلسطین را با منافع خود در منطقه خاورمیانه سازگار می داند. این، به خاطر نفت و موقعیت استراتژیک خاورمیانه است. اسرائیل، حامل ارزش‌های غرب می شود و از

ریشه فکری صهیونیسم، ۲۵۰ سال قبل از تئودور هرتزل و قبل از کنگره بال سوئیس (۱۸۹۷) در میان مسیحیت غیریهودی رواج پیدا کرد. جنبش‌های مسیحی پرووتستان و پیوریتنهای که در اواسط قرن ۱۷ در اروپا و آمریکا ظاهر شدند، بر این باور بودند که قبل از بازگشت مسیح، باید یهودیان به فلسطین باز گردند. این جنبش‌ها، افکار عمومی مؤید فکر بازگشت یهودیان به فلسطین را به وجود آوردند و در ایالات متحده، رشد و پیشرفت کردند، به طوری که بیش از ۴۰ میلیون نفر از مردم آمریکا به پرووتستانیسم که خواهان بازگشت یهودیان به فلسطین است، وابستگی دارند. پرووتستانها معتقدند که قبل از بازگشت مسیح، سه کار باید صورت گیرد:

براساس این قانون، کمیته امور عمومی آمریکایی و اسرائیلی ایپک در سال ۱۹۵۴ تشکیل شد. از آن زمان، این کمیته، تنها لابی صهیونیستی در آمریکا است. اثر گذاری لابی صهیونیستی در آمریکا از دو طریق اساسی صورت می‌گیرد؛ نخست، تأثیر گذاری از طریق راههای مستقیم که بر این اساس، تماسها و نشستهایی با مسئولان بلندپایه آمریکایی، از جمله ریس جمهور و سناتورها و نمایندگان مجلس و کارمندان بلندپایه وزارت خارجه صورت می‌پذیرد. دوم، اثر گذاری از طریق راههای غیرمستقیم است. لابی صهیونیستی، مسایل مختلف را از طریق رسانه‌ها و مطبوعات و سمینارها، نامه‌ها و تبلیغات فشرده مطرح می‌کند تا نظر افکار عمومی آمریکا را جلب نماید. یک افسر رابط یهودی در کاخ سفید می‌گوید: «بین مارس ۱۹۸۱ تا اوتیل ۱۹۸۲، گروهها و رهبران یهودی توانستند حداقل ۳۵۰ ملاقات و مصاحبه در سطوح مختلف با کارمندان کاخ سفید، وزارت خارج و وزارت دفاع ترتیب دهند که معادل یک ملاقات در هر دوروز است.^{۱۰} اگاهان به مسایل و تاریخ یهودیان

منافع آمریکا دفاع نموده، نقش پلیس آمریکایی را در منطقه ایفا می‌کند.

فصل اول کتاب، تحت عنوان «يهودیان و لابی صهیونیستی در ایالات متحده آمریکا» ارایه شده است. هم اکنون در آمریکا نزدیک به ۵,۵ میلیون یهودی به سر می‌برند که تقریباً ۲ درصد کل جمعیت آمریکا را تشکیل می‌دهند. جامعه شناسانی مانند استیون کوهن، استاد دانشکده کوینز دانشگاه نیویورک به سرعت عجیب ادغام و ذوب یهودیان در جامعه آمریکا اشاره می‌کند و می‌گوید: «يهودیان در بافت طبقاتی اجتماعی آمریکا جایگاه مهمی به دست آورده‌اند. در زمینه اقتصادی ۱۰ درصد یهودیان آمریکا به طبقه بورژوازی وابسته‌اند. جالب این که افزایش گرایش یهودیان آمریکا به ارایه صبغه آمریکایی و یا آمریکایی شدن، موجب نشده است که آنها از هویت یهودی خود فاصله بگیرند.^{۱۱}

موجودیت قانونی لابی صهیونیستی در ایالات متحده آمریکا به قانون آمریکایی سال ۱۹۴۶ بر می‌گردد که به گروههای مختلف اجازه می‌دهد گروههای فشار تشکیل دهند تا منافعشان تأمین گردد.

آمریکا می دانند که آنها به اشتباه خود در اروپا- به خاطر انزوایشان از جوامعی که در آن زندگی می کردند و در «گتوها» به سر می برند- پی برد و در تعامل با جامعه آمریکا و جوامع دیگر، استراتژی جدیدی پی ریزی کردند تا ادغام عملی صورت گیرد. این در حالی است که با توجه به حس برتری یهودیان، آنها توانسته اند در تمام مراکز حیاتی آمریکا- خواه رسمی، خواه غیررسمی- رخنه کنند همچنین، ۲۰ درصد از میلیونرهای آمریکایی یهودی هستند. بیشتر یهودیان آمریکایی برای دولت ملی خود، یعنی اسرائیل کار می کنند و در فکر منافع ملی خود هستند.

ایپک یک نشست سالانه دارد که طی آن، سیاست کلی سال آینده با توجه به تحولات سال گذشته مشخص می شود. این نشست در واقع، کارناوال سالانه ایپک است که برنامه هاییش به دولت آمریکا و سیاستمداران این کشور تحمیل می گردد. ۵۵ هزار نفر در ایپک عضو هستند. در کنفرانس سال ۱۹۹۶، تعداد ۲۵۰۰ نفر شرکت کردند که ۹۰۰ نفرشان دانشجویان یهودی از ۲۰۰ دانشگاه آمریکایی بودند. در هر حال، در نشست سالانه ایپک، حضور

ایپک یک نشست سالانه دارد که طی آن، سیاست کلی سال آینده با توجه به تحولات سال گذشته مشخص می شود. این نشست در واقع، کارناوال سالانه ایپک است که برنامه هاییش به دولت آمریکا و سیاستمداران این کشور تحمیل می گردد. ۵۵ هزار نفر در ایپک عضو هستند. در کنفرانس سال ۱۹۹۶، تعداد ۲۵۰۰ نفر شرکت کردند که ۹۰۰ نفرشان دانشجویان یهودی از ۲۰۰ دانشگاه آمریکایی بودند. در هر حال، در نشست سالانه ایپک، حضور

۱۹۸۶ با مدیر اجرایی ایپک (نه با رهبران کنگره) دیدار کرد تا از سطح معاملات تسليحاتی مورد نظر ایپک که آمریکا با عربستان سعودی منعقد می‌کند کسب اطلاع نماید.

بودجه ایپک در زمان تأسیس، یعنی سال ۱۹۵۴ به میزان ۵ هزار دلار بود و کن، اولین مدیر اجرایی آن ۱۳ هزار دلار دستمزد داشت. در سال ۱۹۹۶، بودجه ایپک از مرز ۱۴ میلیون دلار گذشت. در حال حاضر، بودجه و نیاز مالی ایپک از طریق اعضا و سازمانهای زیر مجموعه تأمین می‌گردد و بدون تردید، بودجه واقعی ایپک، مخفی نگه داشته می‌شود. ایپک برای این که حرف خود را به گوش دیگران برساند به یک وسیله اکتفا نمی‌کند، بلکه به برگزاری کنفرانسها و چاپ روزنامه و مجلات و استفاده از رسانه‌ها و مطالعات در مورد مسائل مشخص می‌ردازد. به عنوان مثال، ایپک، یک «فهرست جدید سیا» دارد که در قالب یک هفته‌نامه موسوم به ^۱Activites منتشر می‌شود. این هفته نامه، ویژه انتشار فهرست اسامی افراد و سازمانهایی است که از اسرائیل انتقاد می‌کنند. این در حالی است که ایپک رابطه

جوانان و دانشجویان یهودی قابل توجه است و زمینه را برای تربیت کادرهای آینده سیاسی آماده می‌کند تا در نهادها و ادارات رسمی و غیررسمی آمریکا جذب شوند. ایپک اصرار دارد که نخست وزیر اسرائیل و شخصیتهای طراز اول آمریکایی و در رأس آنها ریس جمهور، ریس کنگره و وزیران خارجه و دفاع در نشست سالانه اش حضور یابند. ایپک برنامه‌های سالانه خود را به سمع این حضار می‌رساند. سالن کنفرانس سالانه و یا جلسات فرعی که در حاشیه برگزار می‌شود، شبیه صحنه مسابقه سیاستمداران آمریکایی برای ابراز وفاداری به اسرائیل است. در کنفرانس سال ۱۹۹۶ ایپک، بیل کلینتون، ریس جمهور وقت آمریکا، وارن کریستوفر، وزیر خارجه وقت آمریکا، ۴۴ تن از سناتورها و حدود ۱۰۰ نفر از نمایندگان مجلس حضور داشتند و در ضیافت شام ترتیب یافته از سوی «ایتمار رابینوویچ»، سفير اسرائیل در آمریکا شرکت کردند.

روابط ایپک با مسئولان کاخ سفید در دوره رونالدریگان افزایش یافت به طوری که جورج شولتز وزیر خارجه آمریکا در سال

خود را با این نشریه، علی‌نی نمی‌کند. «جان سنونو»، رئیس سابق کارمندان کاخ سفید، «کاسپار واینیرگر»، وزیر دفاع کابینه ریگان، جیمی کارتز، رئیس جمهور اسبق آمریکا، «جورج مک جفرن»، نامزد سابق دموکرات برای ریاست جمهوری، از جمله سیاستمدارانی هستند که اسامیشان در این نشریه درج شده بود. ریاست بخش سری ایپک را هم اکنون مایکل لوئیس، پسر برنارد لوئیس، مستشرق و استاد دانشگاه پرینستون بر عهده دارد. نه تنها اسامی سیاستمداران در پرونده‌های لوئیس دیده می‌شود، بلکه اسامی کومیدین‌ها دانشگاهیان و اصحاب رسانه‌های نیز وجود دارد.

ایپک از ابزارهای اطلاع رسانی زیر برای رسیدن به اهداف خود استفاده می‌کند: پوسته‌های اینترنتی، شبکه‌های اجتماعی، پلتفرم‌های تبلیغاتی و محتواهای تولید شده توسط کارکنان اپک.

۱. تئاتر^۵

صهیونیستها معتقدند تئاتر نقش مهمی در هدایت جهت دادن افکار عمومی دارد. با توجه به توانایی مالی یهودیان، آنها توانسته‌اند مهمترین سالنهای تئاتر را در شهرهای مهم به تملک خود در آورند. یهودیان

از تئاتر برای اهداف سیاسی استفاده می‌کنند.

۲. مطبوعات^۶

صهیونیستها در آمریکا بر این باور ند که مطبوعات، مهمترین و برجسته‌ترین رسانه جمعی برای به چالش کشیدن افکار مخاطب است. هم اکنون، یهودیان آمریکا، صاحب روزنامه‌های مهمی چون نیویورک تایمز، واشنگتن پست، ژورنال هرالد و ... هستند.

۳. سینما

حتی قبل از تأسیس ایپک در سال ۱۹۵۴، صهیونیستها از سینما به عنوان سکوی اطلاع رسانی مطلوب خود استفاده می‌کردند. آنها سینما را مهمتر از روزنامه و مجله می‌دانند، زیرا به سراسر جهان می‌رود. آمریکا بزرگترین صادرکننده فیلم در جهان است و سینمای آمریکا، سینمای صهیونیستی است. صهیونیستها مهمترین شرکتهای فیلم سازی مثل «شرکت مترو گولدن مایر» و «شرکت فوکس برای قرن ۲۰» را در اختیار دارند.

۴. رسانه‌های سمعی و بصری^۷

يهودیان، رادیو و تلویزیون را مهمترین وسیله برای مخاطب قراردادن افکار عمومی می‌دانند. هم‌اکنون شرکت ملی رادیو (اف.بی.سی)، شبکه رادیویی کلمبیا (سی.بی.اس) و شرکت رادیویی آمریکا (ای.بی.سی) را در اختیار دارند. صهیونیستها از این رسانه‌ها برای مقاصد سیاسی، فرهنگی، دینی و اقتصادی استفاده می‌کنند.

فصل سوم کتاب، به نفوذ ایپک در مراکز حساس سیاسی می‌پردازد. یکی از مقاطعی که ایپک وارد صحنه می‌شود، انتخابات پارلمانی و ریاست جمهوری آمریکا است. ایپک غالباً از آن دسته نامzedهای غیریهودی حمایت می‌کند که از صهیونیسم و حق موجودیت اسرائیل حمایت می‌کنند و یا آماده دفاع از آن هستند. علاوه بر ابزارها و راههایی که ایپک برای اطلاع رسانی مطلوب خود استفاده می‌کند، در آستانه انتخابات، اقدام به برگزاری جلسات آموزشی در سراسر آمریکا برای راهنمایی اعضای خود جهت چگونگی تعامل مطلوب با انتخابات می‌کند. البته ایپک همیشه موفق نمی‌شود که

۲۲۷

نامزدهای دلخواه خود را به کنگره بفرستد یا حتی در برخی مسائل حساس نمی‌تواند بر کنگره فشار آورد. مانند قرارداد فروش هواپیماهای آواکس به عربستان سعودی در سال ۱۹۸۱.

انتخابات ریاست جمهوری آمریکا به عنوان بورس سیاسی توصیف شده است. یهودیان آمریکا در این هنگام، حالت فوق العاده اعلام می‌کنند و فعالیت آنها به اوج خود می‌رسد. معمولاً تلاشهای لابی صهیونیستی بر چگونگی نفوذ در کاخ سفید به عنوان قرار گاه اصلی تصمیم‌گیری آمریکا متتمرکز است. بنابراین، زمان انتخابات ریاست جمهوری، تمام امکانات سازمانهای یهودی برای حمایت از نامزدی که موضع وی بیشتر در حمایت از اسرائیل بسیج می‌شود. در کاخ سفید، دو پست مشاوره امنیت ملی و رئیس شورای امنیت ملی برای لابی صهیونیستی، حساس تلقی می‌شود. ایپک با تمام مقامات آمریکایی - خواه لیبرال، محافظه‌کار، دموکرات و جمهوریخواه - تعامل دارد، زیرا فقط منافع اسرائیل مطرح است.^۸

ایپک بر روند تصمیم‌سازی در

سیاست خارجی آمریکا- بویژه در مورد خاورمیانه - نفوذ زیادی دارد. این نفوذ و اعمال فشار از طریق کنگره، صدها سازمان سیاسی و فرهنگی یهودی، مطبوعات، رادیو و تلویزیون و ... صورت می گیرد. دولت آمریکا در سیاستگذاری در خاورمیانه، تحت تأثیر سه عامل زیر است:

۱. عامل اقتصادی

این، شامل سرمایه‌گذاری آمریکایی در صنایع نفتی و سرمایه‌گذاریهای صنعتی و تجاری شرکتهای آمریکایی در زمینه‌های غیر نفتی می شود.

۲. عامل استراتژی

این مسئله بر ضرورت ادامه برتری جهانی آمریکا در چهارچوب نظام نوین جهانی، بویژه منطقه خاورمیانه به خاطر موقعیت راهبردی آن تأکید دارد.

۳. یهودیان

سیاستهای آمریکا در خاورمیانه با سیاست اسرائیل تلاقی یا تعارض پیدا خواهد کرد و اگر شق دوم تحقق یابد، دولت آمریکا

آن است. فعالیت ایپک گسترده است و شامل استفاده از تمام اطلاعات موجود، پول، شخصیتها، پایگاههای انتخاباتی و فشار بر محافل سیاسی آمریکایی می‌شود. حتی گاهی اقدام ایپک در جهت حفظ منافع اسراییل، به قیمت نادیده گرفتن و عدم تأمین منافع آمریکا است. تلاقی سیاست آمریکا و اسراییل بویژه در مورد خاورمیانه و کشمکش اعراب و اسراییل مشخص است. اسراییل به ایپک به عنوان ستون فقرات لابی صهیونیستی برای تحقق اهداف اسراییل-بویژه در خاورمیانه و رفع موانع در روابط اسراییل با آمریکا-نیازمند است. نقش ایپک در ربط دادن سیاست آمریکا به اسراییل، برای تحقیق منافع اسراییل به عنوان طرف ضعیف، به قیمت عدم تأمین منافع آمریکا به عنوان طرف قوی، حیاتی است. در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس سالانه ایپک در بیانیه پایانی آمده است که «جدایی میان آمریکا و اسراییل» ممکن نیست. این بیانیه، خواستار تقویت روابط استراتژیک، سیاسی و اقتصادی آمریکا و اسراییل شد و از بیل کلینتون وزیر خارجه اش، وارن کریستوفر و کنگره، به

تحصیل در اکسفورد-بود. تالبوت قبل از این که در سال ۱۹۹۴ برای معاونت وزارت خارجه آمریکا معرفی شود، مفسر مجله تایم بود. وی در این مجله از اقدامات اسراییل در لبنان و بمباران راکتورهای اتمی عراق انتقاد کرده بود و خواستار سیاست متعادلتر آمریکا در خاورمیانه و کاهش کمکهای نظامی این کشور به اسراییل شده بود. هنگامی که وی برای معاونت وزارت خارجه معرفی شد، لابی صهیونیستی، پرونده وی را مطالعه و شروع به مخالفت کرد. آنها از بیل کلینتون خواستند از نامزدی تالبوت صرفنظر کند. به طوری که وارن کریستوفر، وزیر خارجه وقت برای قانع کردن یهودیان با رهبران سازمانهای یهودی دیدار کرد. تالبوت مجبور شد در کمیته روابط خارجی سنا به مواضع انتقادی خود از اسراییل در مجله تایم اذعان کند و از شدت مخالفت یهودیان بکاهد. بنابراین، تالبوت از مواضع سابق خود برگشت و از یهودیان عذرخواهی نمود.

فصل چهارم کتاب به روابط میان اسراییل و آمریکا و جایگاه ایپک در این روابط می‌پردازد. ایپک روابط مستحکمی با اسراییل دارد. پیوسته نگران امنیت و ثبات

خاطر تعهد و پایسندیشان به برقراری روابط مستحکم با اسرائیل، ستایش کرد. این بیانیه، مجددًا از آمریکا خواست سفارت خود در تل آویورا به بیت المقدس انتقال دهد. در نشست سالانه ایپک در سال ۱۹۹۲،^۱ ال گور، معاون وقت رئیس جمهور و اسحاق رایین، نخست وزیر وقت اسرائیل سخنرانی کردند. دو طرف، خواستار حفظ سطح کنونی گمکهای نظامی و اقتصادی به اسرائیل و گسترش همکاریهای استراتژیک و اقتصادی و فنی دو کشور شدند.

در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که جنبش لابی صهیونیستی در ایالات متحده آمریکا، ثمره فکر صهیونیستی نژادپرستانه است که برای تأمین منافع گروه مشخصی از اینای بشر - یعنی یهود - دست به فریب و بلوف، غصب حقوق ملتها و چپاول ثروت و امکانات آنها می‌زند. بررسی جنبشهای صهیونیستی، گام ضروری و مبرم برای شناسایی نقاط ضعف و قوت صهیونیستها در جهان است. مطالعه روابط اسرائیل و آمریکا و تأثیر آن بر جهان عرب - بویژه قضیه فلسطین - میزان تأثیر گذاری یهودیان بر روند سیاستگذاری آمریکا و تبلی و ضعف و عدم ابتکار عمل اعراب را نشان می‌دهد. در این رابطه می‌توان به گفته «جیمز ایکنر»، سفير سابق ایالات متحده آمریکا در عربستان سعودی اشاره کرد که می‌گوید: «یهودیان به خواب نمی‌رون و اعراب بیدار نمی‌شوند».^۲

یاسر زغیب، نویسنده کتاب «ایپک»،

ایپک تلاش می‌کند تا به مردم آمریکا تلقین نماید که اسرائیل بهترین متعدد استراتژیک آمریکا در تمام زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و ... است. این در حالی است که روابط دو کشور به قیمت هزینه‌های سنگینی است که آمریکا پرداخت می‌کند. ایپک به دولت آمریکا فشار وارد می‌کند تا طرفهای عربی بدون پیش شرط و بدون تحملی راه حل، به مذاکرات دو جانبی مستقیمی با اسرائیل تن در دهند. ایپک معتقد است که اسلام، دشمن اول آمریکا و غرب است و به خطر مشابه اسلام برای اسرائیل اشاره‌ای نمی‌کند تا روح تنفر

اسامی اعضای کنگره آمریکا است که از یهودیان رشوه گرفته‌اند. ضمیمه سوم، متن سخنرانی «لس آسپین»، وزیر امور خارجه اسبق آمریکا در نشست ایپک در واشنگتن است. ضمیمه چهارم، گزارش سالانه ایپک در اوت ۱۹۹۳ و ضمیمه پنجم، متن مصوبه سنای آمریکا در مورد انتقال کنسولگری آمریکا از تل آویو به بیت المقدس است.

دانستان اختاپوس صهیونیستی در ایالات متحده آمریکا، پس از پیان چهار فصل، چند ضمیمه را به کتاب افزوده است که کارشناسان مسائل اسرائیل و به طور کلی خاورمیانه می‌توانند در صورت نیاز از آن استفاده کنند. ضمیمه اول، مربوط به فهرست مهمترین سازمانهای یهودی آمریکایی است که عملأ در زمینه حمایت از اسرائیل فعالند. این فهرست به زبانهای انگلیسی و عربی با علایم اختصاری انگلیسی هر سازمان است. ضمیمه دوم، فهرست

یادداشتها:

- اللجنة الإسرائيلية والأمريكية للشؤون العامة.
معادل آن در انگلیسی

American Israel Public Affairs Committee
(AIPAC)

- به نقل از معرفی کتاب توسط ناشر در پشت جلد.
- Isaiah Kenen

- الأنشطة
- المسرح
- الصحافة
- الاعلام المرئي والمسموع
- برای کسب اطلاعات بیشتر از چگونگی اثر گذاری ایپک بر کنگره و اعضای آن، رجوع کنید به منبع: پل فندلی، آنها بی پروه سخن می‌گویند، ترجمه حیدر سهیلی اصفهانی، تهران: انتشارات قومس، بی‌تا.
- روزنامه النهار، چاپ بیروت ۹۷، ۴، ۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتابل جامع علوم انسانی